

Ontwikkelingsprogramma regionale waterkeringen

9 februari 2005

Kernteam regionale waterkeringen

Inhoud:

1. Inleiding
 - 1.1. Ambitie
 - 1.2. Taken en rollen
2. Probleemstelling
3. Producten
 - 3.1 Mijlpalen
 - 3.2 Leidraden
 - 3.3 Discussienotitie voor landelijke afspraken
4. Werkwijze
5. Actiepunten

Bijlage 1. Begrippenlijst

Bijlage 2. Samenvatting Visie op regionale waterkeringen

Bijlage 3. Samenstelling kernteam

Bijlage 4. Planning ontwikkelingsprogramma regionale waterkeringen

1. Inleiding

Grote delen van Nederland danken hun veiligheid tegen overstromingen en wateroverlast aan een goed onderhouden stelsel van waterkeringen. Dit stelsel omvat niet alleen dijkkringen met zogenaamde primaire waterkeringen maar ook zogenaamde regionale waterkeringen. Regionale waterkeringen zijn niet-primaire waterkeringen die zijn opgenomen in de legger/keur van het waterschap en/of is aangewezen op basis van een provinciale verordening. Daaronder vallen niet alleen de 'natte' (kades langs bijvoorbeeld de boezemwateren), maar ook de 'droge' waterkeringen.

Grofweg kunnen er drie groepen regionale (niet primaire) waterkeringen worden onderscheiden:

- Keringen die buitenwater keren, maar geen primaire keringen zijn. Dit zijn de zogenaamde voorlandkeringen en zomerkades;
- Keringen, die ander dan buitenwater keren. Dit zijn onder meer de boezemkaden, polderkaden en waterkeringen langs kleine rivieren. (Bergsche Linker Rottekade, de Lingedijken);
- Droge keringen, die pas functioneren als een primaire kering faalt. Dit zijn onder meer de slaperdijken en compartimenteringsdijken (de Knardijk in Flevoland).

In tegenstelling wat de naam doet veronderstellen heeft een aantal regionale waterkeringen, zoals de rindijk Haarlemmermeer, een functie met een groot nationaal belang.

Bij de hoogwaters van 1993 en 1995, maar ook bij de kadeverschuivingen bij Wilnis en Terbregge in 2003, is het, ook voor de burger, weer eens duidelijk geworden dat de waterkerende functie van zowel de primaire als de regionale waterkeringen voortdurende aandacht behoeven. Door grootschalige woningbouw en aanleg van bedrijventerreinen is het relatieve belang van regionale keringen in de laatste decennia toegenomen. Vanuit dit toegenomen belang is de wens ontstaan om een visie te ontwikkelen op het beheer van regionale waterkeringen. Een jaar voor de gebeurtenissen bij Wilnis en Terbregge hebben de waterschappen opdracht verleend aan de STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer) om de regionale waterkeringen aan een nader onderzoek te onderwerpen.¹ Uit het onderzoek blijkt het belang van regionale keringen bij het voorkomen van wateroverlast. Verder kan uit overstromingsberekeningen de conclusie worden getrokken dat regionale keringen van invloed zijn op de wijze waarop een gebied bij falen van een primaire en/of regionale waterkering overstroomt. Voor provincies en waterschappen was dit de aanleiding om een visie te ontwikkelen op het beheer van de regionale waterkeringen.² De visie schetst de lijnen naar de gewenste situatie waarin alle regionale waterkeringen zodanig op orde kunnen worden gebracht dat deze keringen de hun toedachte functie naar behoren kunnen vervullen. In het voorliggende ontwikkelingsprogramma wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de daarvoor benodigde kennis kan worden verkregen. Tevens wordt nagegaan wat er nodig is om deze kennis ook, binnen bepaalde grenzen uniform, toe te passen.

1.1 Ambitie

In Nederland liggen volgens een schatting van de STOWA 14.000 km niet-primaire waterkeringen. Een deel van deze waterkeringen zal worden aangewezen als regionale waterkering. Daarop aansluitend zal het gewenste beschermingsniveau van de regionale keringen in een norm worden vastgelegd. Op basis van de vastgelegde norm zal de beheerder de waterkering op hoogte en sterkte brengen, en in stand houden. Op basis van de huidige inzichten wordt er vooralsnog vanuit gegaan dat in 2020 alle regionale keringen aan de vastgestelde normen kunnen voldoen.³

¹ Quick-scan niet-primaire keringen, Tussen zwemvliezen en droge voeten, Over het grote belang van kleine keringen, Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer, Utrecht, augustus 2002, rapportnummer 34.

² Visie op regionale waterkeringen, Unie van Waterschappen en Interprovinciaal Overleg, Den Haag juni 2004.

³ De voorlopige onderbouwing van deze ambitie is als volgt: er vanuit gaande dat een derde van de 14.000 km niet-primaire keringen niet voldoet aan de norm en dus verbeterd moet worden, en een zesde alsnog verbeterd moeten worden op basis van nader onderzoek en in de tussentijd een twaalfde verbeterd moet worden in het kader van regulier beheer en onderhoud gaat het in totaal om ca. 8.000 km te verbeteren regionale keringen. Wanneer per jaar 20 km waterkering in een waterschap op orde wordt gebracht (dit is een verdubbeling van de huidige inzet) is het mogelijk dat alle regionale keringen die ander dan buitenwater keren in 2020 aan de normen kunnen voldoen. Wanneer de regionale keringen in 2007 zijn genormeerd en zal er ook meer bekend zijn over de benodigde verbeteringswerken kan deze ambitie nader worden onderbouwd en zonodig worden bijgesteld.

1.2 Taken en rollen

Waterschappen, regionale directies van Rijkswaterstaat en provincies hebben ieder een eigen verantwoordelijkheid in de aanleg, beheer, onderhoud van en het toezicht op van de regionale keringen. In de Vierde Nota waterhuishouding (1998) is de afspraak gemaakt dat de provincies in nauw overleg met de waterschappen de normen ontwikkelen voor de niet-primaire waterkeringen. De provincie is daarmee verantwoordelijk voor de aanwijzing en normering per provinciale verordening. Dit vindt plaats in de periode tot 2006. De regionale waterkeringen worden beheerd door de waterschappen en de Rijkswaterstaat. In de IPO-modelverordening waterkeringen, die op grond van de Wet op de waterkering door de provincies is/zal worden vastgesteld zijn regels gesteld voor beheer door waterschappen van regionale keringen. De zorg voor de regionale waterkeringen wordt een door de provincie per reglement aan de waterschappen op te dragen taak. In het waterkeringbeheersplan zetten de waterschappen uiteen op welke wijze zij deze zorg uitvoeren. De provincie ziet toe op de uitvoering hiervan. Via het aanwijzen en normeren van de regionale keringen door de provincie, wordt inzichtelijk gemaakt of de waterkering in zijn huidige vorm de gewenste veiligheid biedt. De keringen krijgen hiermee een status, waarmee het beheer en onderhoud van deze keringen transparanter wordt. Bij de vergunningverlening en handhaving is zo'n status van essentieel belang. Daarbij gaat het kunnen weren van de activiteiten die kunnen leiden tot verminderde veiligheid of tot wateroverlast op basis van de waterschapslegger en de waterschapskeur. De normering verschaft het waterschap ook een legitimering voor de noodzakelijke ingrepen in het landschap. Voor 550 kilometer kanaaldijken ligt het beheer niet bij de waterschappen maar bij de regionale directies van Rijkswaterstaat. Deze kanaaldijken zijn ook niet-primaire waterkeringen. Het is nog niet duidelijk op welke wijze de directies uitvoering geven aan deze taak en hoe de relatie ligt met de toezichthoudende rol van de provincies hierop. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat ziet via het tweede lijnstoezicht toe op de vervulling door de provincie van haar toezichtstaak op de waterschappen en de waterschapswerken, waaronder het beheer van de regionale waterkeringen. De gemeenten zijn betrokken bij de ruimtelijke inpassing van verbeteringswerken en de planologische bescherming in bestemmingsplannen.

2. Probleemstelling

De geschetste ambitie vraagt om een nadere onderbouwing en om een processturing. Wanneer sturing op het gemeenschappelijke proces ontbreekt, zal dit leiden tot versnippering van kennis en inzet en tot een verschillende aanpak voor vergelijkbare gebieden. Dit kan worden voorkomen door het proces van normeren, toetsen, verbeteren, beheren en onderhouden van regionale waterkeringen te faciliteren met een aantal leidraden⁴. Op basis van deze overweging is als probleemstelling geformuleerd:

Hoe kan de kennis van verschillende instanties worden gebundeld om de verschillende bij het beheer en toezicht van regionale waterkeringen betrokken partijen te faciliteren bij het op een overeen te komen wijze normeren, toetsen, verbeteren, beheren en onderhouden van de regionale waterkeringen?

In de praktijk blijkt er een grote behoefte te bestaan aan technische leidraden die voor de beheerder bij zijn taakuitoefening in de sfeer van onderhoud en ook in zijn relatie tot het hoger toezichthoudend gezag kunnen fungeren als erkende en genormeerde toetsings- en berekeningsmethoden. Het is daarbij van belang dat de technisch(e) (wetenschappelijke) kennis wordt ontwikkeld door een breed samengestelde commissie van deskundigen en dat deze, met het oog op een samenhangende uitvoering, ter beschikking wordt gesteld aan alle instanties die zijn betrokken bij het beheer van en het toezicht op de regionale waterkeringen. Daarnaast is het van belang om versnippering te komen door het maken van een aantal afspraken op landelijk niveau over de aanwijzing, normering en toetsing van regionale waterkeringen. Zo kan een gezamenlijk beeld ontstaan over goed beheer en toezicht op de regionale waterkeringen.

⁴ De leidraden voor de primaire waterkeringen zoals deze zijn gemaakt door de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen zijn niet bruikbaar voor de regionale keringen.

3. Producten

In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens aangegeven wat de verschillende producten zijn die binnen dit ontwikkelingsprogramma gemaakt zullen worden.

3.1 Mijlpalen

Bij de start van dit gelden de volgende mijlpalen:

- Beleidslijn buitendijks gereed in 2005
- Normering regionale waterkeringen bij alle provincies gereed in 2006
- Herijking ambitie 2020 in 2007

Jaarlijks zal een voortgangsrapportage geschreven worden over de stand van zaken en het halen van mijlpalen. De voortgang zal eveneens ter kennisname aan de staatssecretaris verzonden worden.

3.2 Leidraden

In beginsel moeten de te ontwikkelen leidraden bruikbaar zijn voor de drie genoemde soorten regionale waterkeringen. Bij de ontwikkeling van de landelijke leidraden zal gebruik gemaakt worden van beschikbare informatie. Waar mogelijk zullen in het ontwikkeltraject bestaande kennisleemtes (bijvoorbeeld rond droogte) worden opgelost dan wel worden gemarkeerd.

In eerste instantie zal de nadruk liggen op de 'keringen die ander dan buitenwater keren' (groep 2, zie paragraaf 1). Deze keringen leveren verhoudingsgewijs meer gevaar op dan de voorlandkeringen en zomerkades (groep 1) en de droge keringen (groep 3). Wanneer de 'waterkeringen die ander dan buitenwater keren', bezwijken, zal direct schade ontstaan omdat het land onder water komt te staan. Het is daarbij niet uit te sluiten dat er ook slachtoffers kunnen vallen. Tot de 'keringen die ander dan buitenwater keren' behoren ook de veenkaden, waarbij in de droge zomer van 2003 problemen zijn ontstaan. Voor de voorlandkeringen en zomerkades van groep 1 wordt vooralsnog gewacht op het beleid van het Rijk. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat zal in 2005 een beleidslijn buitendijks uitbrengen. Naar verwachting zal dan een meer eenduidig beeld ontstaan over de gewenste veiligheid buitendijks en de inzet van de betrokken overheidsorganen. Bij de ontwikkeling van de beleidslijn zullen de waterschappen en de provincies worden betrokken. In 2002 heeft de STOWA een rapportage uitgebracht getiteld 'Veiligheidscriteria Buitendijks'. Hierin is terug te vinden dat verschillende provincies en waterschappen op nogal diverse wijze omgaan met dit buitendijks gebied als het gaat om beheer en handhaving. De droge keringen (slaperdijken, compartimenteringdijken en landscheidingen) van groep 3 vervullen alleen een functie als een andere kering bezwijkt. In de studie Veiligheid Nederland in Kaart en de ontwikkeling van het Hoogwaterinformatiesysteem wordt met modellen onderzocht welke elementen in het landschap een compartimenterende of vertragende werking bij overstromingen hebben. Ook de provincie Utrecht is een onderzoek naar compartimentering gestart. Voor de keringen van groep 3 wordt vooralsnog gewacht op de uitkomsten van deze studies. Verwacht wordt dat met inundatieberekeningen een gewenste norm bepaald kan worden ten opzichte van de normering van de primaire kering, die eerst moet bezwijken, alvorens de compartimenteringskering een functie vervult.

Tenslotte zijn er nog de kunstwerken, voorzover deze deel uitmaken van de regionale keringen. In het ontwikkelen van handvaten wordt hiervoor gewacht op het instrumentarium dat op dit moment binnen Veiligheid Nederland in kaart ontwikkeld wordt. In die zin hebben de kunstwerken dus ook een lagere prioriteit.

De te ontwikkelen leidraden hebben betrekking op normering, toetsen op veiligheid, ontwerpen & versterken en beheer & onderhoud:

PRODUCT	DOOR
Normering	
Update IPO leidraad "Veiligheidsniveau Boezemkaden"	Provincie Zuid Holland
Beleidslijn Buitendijks	Rijk/Provincies
Bepalen normen regionale waterkeringen	Waterschappen/provincies
Vaststellen normen regionale waterkeringen in prov.verordening	Provincies
Veiligheidstoetsing	
Vaststellen hydraulische randvoorwaarden	
Leidraad Toetsen op Veiligheid regionale keringen (groene versie)	Provincie Utrecht / Stowa
Leidraad Toetsen op Veiligheid regionale keringen (blauwe versie)	Stowa
Update Technisch Rapport voor Toetsing Boezemkaden	
Ontwerpen en versterken	
Leidraad Ontwerpen en Versterken regionale keringen	
Beheer en uitvoering	
Leidraad waterkerende kunstwerken in regionale keringen	
Leidraad kabels en leidingen in regionale keringen	
Leidraad overige waterkeringsvremde elementen in reg. keringen	
Handreiking inspectie waterkeringen	RWS-DWW / Stowa/Gr.
Leidraad beheer en onderhoud	Stowa

Normering

De IPO-leidraad ten behoeve van het vaststellen van het veiligheidsniveau van boezemkaden heeft een update wat betreft de faalmechanismen en de vertaling naar andere soorten regionale keringen.

Toetsen op veiligheid

Het is van belang dat de waterschappen de regionale waterkeringen op een vergelijkbare wijze toetsen aan de door de provincie gestelde normen. In 2005 zal een groene (eerste) versie, beschikbaar komen. De hydraulische randvoorwaarden worden door de waterbeheerders in samenwerking met de provincies ontwikkeld. Deze voorwaarden worden regionaal bepaald en vallen daarmee buiten de ontwikkeling van landelijke leidraden.

Ontwerpen en versterken

Na toetsing is bekend welke waterkeringen verbeterd moeten worden. Het ontwerp en de versterking van de regionale kering is gericht op het kunnen voldoen aan de gestelde norm. Het is van belang dat de versterkingswerken duurzaam, kosteneffectief en robuust uitgevoerd worden. Met een leidraad voor het ontwerpen en versterken kan hieraan invulling worden gegeven.

Beheer en onderhoud

Voor het beheer en onderhoud kan worden teruggevallen op de handreiking (regionale) waterkeringen en gebruiksfuncties van de STOWA (2002). Deze handreiking heeft wel een bijstelling naar de laatste inzichten.

3.3 Discussienotitie voor landelijke afspraken

Om de regionale keringen op orde te krijgen is meer nodig dan een aantal leidraden. Hiervoor zullen de provincies en waterschappen aan de slag moeten. Het gaat dan bijvoorbeeld om kaarten met daarop de niet-primaire waterkeringen, die de provincie moet aanwijzen met een bijbehorende normering. Ook gaat het bijvoorbeeld om afspraken over toetsingsverslagen. Door op landelijk niveau een aantal afspraken te maken over de uitwerking van de gezamenlijke visie op regionale waterkeringen kan worden voorkomen dat versnippering ontstaat en dat de discussie keer van regio tot regio moet worden gevoerd met mogelijk verschillende uitkomsten. Hiertoe zal een discussienotitie worden geschreven met voorstellen, die dan bestuurlijk in het landelijk overleg zal worden geaccordeerd. Voorbeelden van vragen die in de discussienotitie een plaats moeten krijgen zijn:

- Op welke wijze worden de hydrologische randvoorwaarden vastgesteld? Wie neemt hierin het voortouw (provincie of waterschap)?
- Op welke wijze wordt er genormeerd: zijn dit overschrijdingsfrequenties van maatgevende waterpeilen?
- Wie is verantwoordelijk voor de hoogte van de norm?
- Moeten maatregelen anders dan kadeversterkingen worden meegewogen in de toetsing?
- Moeten vergelijkbare gebieden een gelijke bescherming krijgen (ruimte voor regionale verschillen)? Is de norm aan beide oevers dezelfde?
- Op welke wijze geven de regionale directies van Rijkswaterstaat invulling aan het beheer van de 550 km eigen regionale keringen (kanaaldijken, zijnde niet primaire waterkeringen)? Op welke wijze wordt hierop door de provincies (of door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat) toegezien?

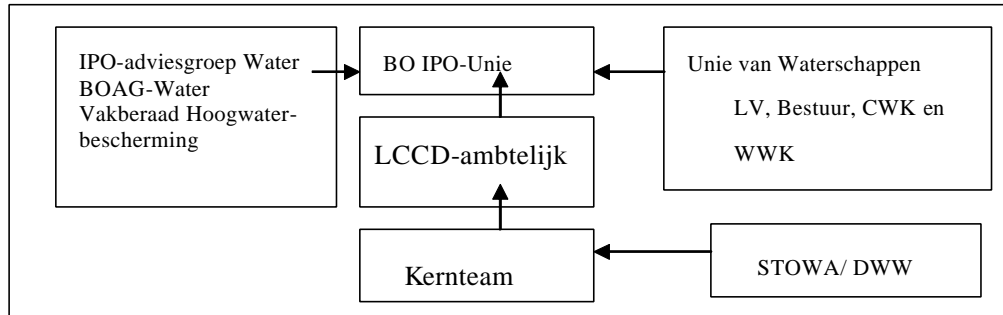
In de discussienotitie zullen eventueel reeds genomen besluiten worden meegenomen en zullen voorstellen staan voor besluiten die in enkele regio's al genomen zijn.

4. Werkwijze

Organisatie

De ontwikkeling en de invoering van leidraden vraagt vanwege de onderlinge relaties om sturing.

Vanwege de samenhang met de werkwijze bij primaire waterkeringen wordt waar zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande overlegstructuren. De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft de Dienst Weg- en Waterbouw (DWW) in de gelegenheid gesteld om zorg te dragen voor de algemene kennisontwikkeling van veenkaden. De kwaliteitsborging kan naar verwachting plaatsvinden door de opvolger van Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen, het Expertisenetwerk

waterkeringen (ENW). Het kernteam regionale waterkeringen zal bestaan uit vertegenwoordigers van de verschillende betrokken overheidsorganisaties (waterschappen, provincies, Rijkswaterstaat) en de productontwikkelaars. Het kernteam initieert acties binnen de doelstellingen van dit programma. Zij zoekt uitvoerders bij de verschillende producten. Tevens rapporteert het kernteam over de voortgang aan de LCCD en het Bestuurlijk Overleg IPO/Unie, en zorgt voor de overalbewaking van dit ontwikkelingsprogramma. Het is de bedoeling om aan het kernteam een programmaleider toe te voegen. Deze programmaleider zal worden belast met de verbinding van de activiteiten binnen het programma en de signalering van kennislacunes en noodzakelijke acties. De bestuurlijke besluitvorming over de kennisontwikkeling en de gezamenlijke aanpak van knelpunten wordt voorbereid in de (ambtelijke) Landelijke Coördinatiecommissie Dijkversterking (LCCD). De discussienotitie met de vragen zal door het kernteam voorbereid worden. De bestuurlijke besluitvorming vindt plaats in het bestuurlijke overleg van het Interprovinciaal Overleg en de Unie van waterschappen. IPO en de Unie van Waterschappen in het Landelijk bestuurlijk Overleg Water (LBOW) de staatssecretaris en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) informeren.

Planning

In bijlage 1 de planning van de uit te voeren werkzaamheden weergegeven. Voor bekend, is aangegeven welke instantie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de betreffende activiteit. Over enkele maanden zal de discussienotitie met vragen worden gemaakt en ter besluitvorming aangeboden worden.

Rapportage

Het kernteam zal ten minste jaarlijks rapporteren over de voortgang naar IPO, Unie van Waterschappen en het Rijk

Doorlooptijd

De doorlooptijd van dit ontwikkelingsprogramma is vooralsnog tot eind 2006, aansluitend op het actiepunt uit de Vierde Nota Waterhuishouding. Op basis van een evaluatie van de voortgang (incl. opgave van nog ontbrekende kennis) kan worden besloten het ontwikkelingsprogramma voort te zetten. In bijlage 1 is een balkenschema opgenomen met alle activiteiten in de tijd.

Kosten

Het ontwikkelingsprogramma beschikt niet over een eigen budget. De inzet van de kernteamleden is voor rekening van de eigen organisaties. De trekker van een activiteit zorgt binnen de eigen achterban (provincies, waterschappen, Rijk) voor commitment en de benodigde financiën. De trekker draagt ook zorg voor de opdrachtverlening volgens de bij de eigen organisatie geldende aanbestedingsvoorwaarden. Bijdragen vanuit de waterschappen zullen vanuit de STOWA gegenereerd worden. Het kernteam stelt voor om de inzet van een programmaleider voor 0,3 fte gezamenlijk (verdeling 50/50) te financieren. Deze 0,3 fte is nodig om ervoor te zorgen dat de verschillende leidraden op elkaar aansluiten. Tevens zorgt hij ervoor dat de leidraden toepasbaar worden voor alle waterkeringen uit groep 2.

Bijlage 1. Begrippenlijst

Aanwijzen	Het aanmerken van niet-primaire waterkeringen als regionale waterkering.
Beheer	Het geheel van activiteiten dat noodzakelijk is om te waarborgen dat de functies van de waterkering blijven voldoen aan de daarvoor vastgestelde normen en eisen.
Beheersregister	Documenten waarin de voor het behoud van het waterkerend vermogen kenmerkende gegevens van de constructie en de feitelijke toestand van de waterkering nader zijn omschreven.
Buitenwater	Oppervlaktewater waarvan de waterstand direct onder invloed staat van een hoge stormvloed, van hoog oppervlaktewater van een van de grote rivieren, van hoog water van het IJsselmeer of Markermeer, of een combinatie daarvan.
Kade	Een kleine dijk.
Keur	Verordening met strafbepaling van een waterschap
Waterkerend kunstwerken	Constructie die onderdeel uitmaakt van een waterkering of de waterkering vervangt, maar is aangelegd ten behoeve van een andere functie, die de waterkering kruist (bijv. schutten, spuilen).
Legger	Document waarin is omschreven waaraan de waterkering moet voldoen naar richting, vorm, afmeting en constructie en waarin de keurbegrenzingsen worden aangegeven.
Norm	Het vastgestelde veiligheidsniveau voor een kering.
Primaire keringen	Waterkering, zoals aangegeven in de Wet op de Waterkering, die beveiliging biedt tegen overstroming doordat deze ofwel behoort tot het stelsel dat een dijkkringgebied - al dan niet met hoge gronden - omsluit, ofwel vóór een dijkkringgebied is gelegen. Deze waterkeringen, keren buitenwater.
Regionale kering	Een niet-primaire waterkering die is opgenomen in de legger/keur van het waterschap en/of is aangewezen op basis van een provinciale verordening. Daaronder vallen niet alleen de 'natte' (kades langs bijvoorbeeld boezemwateren), maar ook de 'droge' waterkeringen.
Toetsing	Het beoordelen van de toestand van de waterkering aan de hand van een vastgestelde norm.

Bijlage 2. Samenvatting van de Visie op regionale waterkeringen (IPO en Unie van Waterschappen, 2004)

De Quick-scan niet-primaire keringen van de STOWA uit 2002 leidde tot het inzicht bij provincies en waterschappen dat een visie op regionale keringen gewenst was, die voldoende houvast geeft aan de beheerders en toezichthouder. Dit was de aanleiding voor het opstellen van een visie op de regionale keringen. Via interviews en bronnenonderzoek is de voorliggende visie tot stand gekomen. Deze visie is gebaseerd op een inventarisatie van bestaande kennis en recente ontwikkelingen op het gebied van regionale keringen. De visie is een bouwsteen in het traject om als provincies en waterschappen gezamenlijk te komen tot normering en positionering van regionale keringen. Het doel is dan ook de regionale keringen bestuurlijk op de kaart te zetten en de totstandkoming van normering van regionale keringen te faciliteren. De doelgroepen zijn de bestuurders en beleidsmedewerkers die verantwoordelijk zijn voor toezicht en beheer van regionale keringen: provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat. Dit neemt niet weg dat diverse waterschappen en provincies al bezig zijn met dit traject. De visie kan dit proces versterken.

Regionale keringen kunnen grofweg ingedeeld worden in drie groepen: de keringen die buitenwater keren maar geen primaire waterkering zijn, de keringen die ander water keren, en droge keringen. Over de actuele toestand van regionale keringen is, in vergelijking met de primaire keringen, weinig bekend. Om de actuele toestand te kunnen bepalen van regionale keringen is het van belang over gegevens te beschikken over deze keringen. Hiervoor ligt de verantwoordelijkheid bij de beheerder.

Bij het bepalen van de gewenste toestand zijn de gevolgen van mogelijk falen (schade en slachtoffers) en de waterstaatkundige situatie (bijvoorbeeld mogelijke inundatiediepte) van belang. De waterkeringbeheerder, waterschap of regionale directie van Rijkswaterstaat, is verantwoordelijk voor aanleg, beheer en onderhoud van de regionale keringen in zijn beheersgebied. Voor de waterschappen zijn actuele leggers en keuren essentieel, alsmede een waterkeringbeheerplan. De provincie is toezichthouder op de waterschappen. De provincie heeft dus als taak de zorg voor regionale waterkeringen door reglementen bij een waterschap onder te brengen. Door schaalvergroting en professionalisering is de rolverdeling veranderd. Het is daarom wellicht wenselijk om provinciale verordeningen op de waterkering en waterhuishouding en reglementen van de waterschappen hierop aan te passen.

Rijkswaterstaat heeft regionale waterkeringen in beheer die van bovenregionaal belang kunnen zijn (bijvoorbeeld compartimentering, ligging nabij woonwijk). De provincies kunnen deze regionale keringen wel aanwijzen maar er vooralsnog geen toezicht op uitoefenen.

Er is voldoende wettelijk instrumentarium voorhanden om de regionale waterkeringen, in beheer bij de waterschappen, aan te wijzen, te normeren en te handhaven.

In dit rapport wordt een visie gegeven op normering regionale keringen. Om te komen tot normering en toetsing van regionale keringen zijn verschillende stappen nodig. De eerste stap is het bepalen van het stelsel op regionale keringen. De keuze voor een bepaald stelsel kan gebaseerd worden op de functies van de regionale kering en de mogelijke gevolgen van een eventueel bezwijken.

De volgende stap is dat de beheerder het stelsel van regionale waterkeringen voorlegt aan de provincie. In zijn rol als toezichthouder kan de provincie (delen van) dit stelsel aanwijzen en vastleggen op basis van een provinciale verordening.

Het normeren van regionale keringen is de verantwoordelijkheid van de provincies. De technische ontwikkelingen binnen de veiligheidsbenadering van primaire waterkeringen tonen dat de risicobenadering hiervoor een goede handreiking kan bieden. De werkgroep is van mening dat zo'n benadering ook goede mogelijkheden biedt voor de normering van regionale keringen. Bij de ontwikkeling van normen is gebiedskennis van essentieel belang. Tevens is bij het opstellen van normen voor de regionale waterkeringen logische samenhang met de normering van zowel de primaire waterkeringen als van wateroverlast door extreme regenval gewenst.

Het grootste voordeel van normering is gelegen in het bieden van een handvat voor beleid en handhaving.

Op basis van gegevens bepaalt de beheerder de hoogte en stabiliteit van regionale keringen in zijn gebied. Vervolgens vergelijkt de waterkeringbeheerder de resultaten met de norm. Hieruit blijkt welke regionale keringen voldoen en welke niet, hetgeen de beheerder aan de provincie rapporteert.

Vervolgens behoort de beheerder de niet aan de norm voldoende keringen te versterken of met een andere oplossing te komen om de gestelde norm te halen.

Op dit moment bestaat er geen landelijk vastgesteld instrumentarium om zowel de normering als de toetsing te kunnen uitvoeren. Voor bepaalde groepen regionale keringen zijn handvatten beschikbaar, zoals de IPO-Richtlijn ter bepaling van het veiligheidsniveau van boezemkaden.

Een fasering binnen de voorgestelde stappen is altijd mogelijk. Gezamenlijk vastgestelde handreikingen voor normeren en toetsen kunnen ondersteuning bieden bij normering en toetsing. De ontwikkeling van deze handreikingen wordt aanbevolen. Het bestaande gedachtegoed kan gebruikt worden op de korte termijn bij de normering van regionale waterkeringen.

Het vaststellen van normen is een bestuurlijke aangelegenheid. De techniek van het normeren is hierbij ondersteunend. Normering maakt het veiligheidsniveau inzichtelijk voor alle betrokkenen. De keuze van de norm heeft, naast technische, ook financiële en maatschappelijke consequenties. De norm wordt uiteindelijk bepaald door een afweging te maken van de kosten (dijkverbetering) en de baten (kans x reductie van schade). Het wordt aanbevolen om een gedegen onderbouwing te maken van de keuze voor een bepaalde norm, afhankelijk van de functie van de waterkering en de mogelijke gevolgen bij falen.

Over veiligheidsniveaus van regionale keringen zal gecommuniceerd worden met de burger. Hierbij moet het volgende worden betrokken: de burger maakt geen onderscheid tussen wateroverlast en waterveiligheid; de inhoudelijk deskundige maakt een onderscheid tussen water van boven (neerslag), vanonder (grondwater), van west (zee) of van oost/zuid (rivieren). Bij de communicatie over de normering van regionale waterkeringen wordt aanbevolen een zelfde aanpak te laten volgen als bij de normering van wateroverlast. Hierbij dient tevens de relatie gezocht te worden met andere communicatie op het gebied van water. Ten slotte wordt aanbevolen belanghebbenden (onder meer de burgers en gemeenten) actief te betrekken wanneer de consequenties van normering zichtbaar worden in de leefomgeving

Bijlage 3. Samenstelling Kerngroep Regionale Waterkeringen

F. Timmermans - provincie Utrecht (voorzitter)
J.C. Scholtes - Unie van Waterschappen (secretaris)
J. Laseur - Interprovinciaal Overleg
E. Hazenoot - provincie Utrecht
E. Steenbergen - provincie Noord-Holland
H. Tienstra - provincie Overijssel
L. Vendrik - Dienst Waterbeheer en Riolering
P. v.d. Berg - Hoogheemraadschap van Rijnland
B. v.d. Roest - Rijkswaterstaat, directie Utrecht.
L. Wentholt - STOWA
J. Weijers - Dienst Weg- en Waterbouwkunde

Bijlage 4

Planning ontwikkelingsprogramma regionale waterkeringen

(indicatief)

PRODUCT	jaar:	2004				2005												2006												Opmerkingen	Ramingen per jaar in € 1000									
		maand:	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N		D	2004	2005	2006	Totaal					
Aanwijzing																																								
1	Bepalen welke niet-primaire waterkeringen moeten worden aangewezen																																							
2	Aanwijzen van regionale waterkeringen op basis van een provinciale verordening																																							
Normering																																								
3	Update IPO leidraad "Veiligheidsniveau Boezemkaden"																																						60	
4	Beleidslijn Buitendijks																																							
5	Bepalen normen regionale waterkeringen																																							
6	Vaststellen normen regionale waterkeringen in de provinciale verordening																																							
Veiligheidstoetsing																																								
7	Verzamelen van gegevens regionale waterkeringen																																							
8	Vaststellen hydraulische randvoorwaarden																																							
9	Leidraad Toetsen op Veiligheid regionale keringen (groene versie)																																						135	
10	Leidraad Toetsen op Veiligheid regionale keringen (blauwe versie)																																						200	
11	Update Technisch Rapport voor Toetsing Boezemkaden																																					60		
12	Toetsing van regionale waterkeringen																																							
Ontwerpen en versterken																																								
13	Leidraad Ontwerpen en Versterken regionale keringen																																						50	
14	Verbeteringswerken regionale waterkeringen																																							
Beheer en uitvoering																																								
15	Leidraad waterkerende kunstwerken in regionale keringen																																						50	
16	Leidraad kabels en leidingen in regionale keringen																																							
17	Leidraad overige waterkeringsvreemde elementen in reg. keringen																																							
18	Handreiking inspectie waterkeringen																																							
19	Leidraad beheer en onderhoud																																							
20	Beheren en onderhouden van regionale waterkeringen																																							
PRODUCT																																								
Kennisontwikkeling veenkaden																																								
a	Historie veenkadegedrag																																						130	
b	Proces van uitdrogen en herstel veenkaden																																					90		
c	Invloed scheuren op faalmechanisme																																					35		
d	Waterdrukken in en onder een veenkade																																					55		
e	Deformatie en sterkte van veen																																					40		
f	Ondersteuning LCCD-B																																					35		
Lange termijn kennisontwikkeling veenkaden																																								
	Onderzoek materiaaleigenschappen, deelprocessen, invloed klimaatverandering e.d.																																						1500	

Versie: 9 februari 2005

	= aanloop / uitloop		= Samenwerkingsverbanden
	= aanloop / uitloop		= Provincies

= Rijk